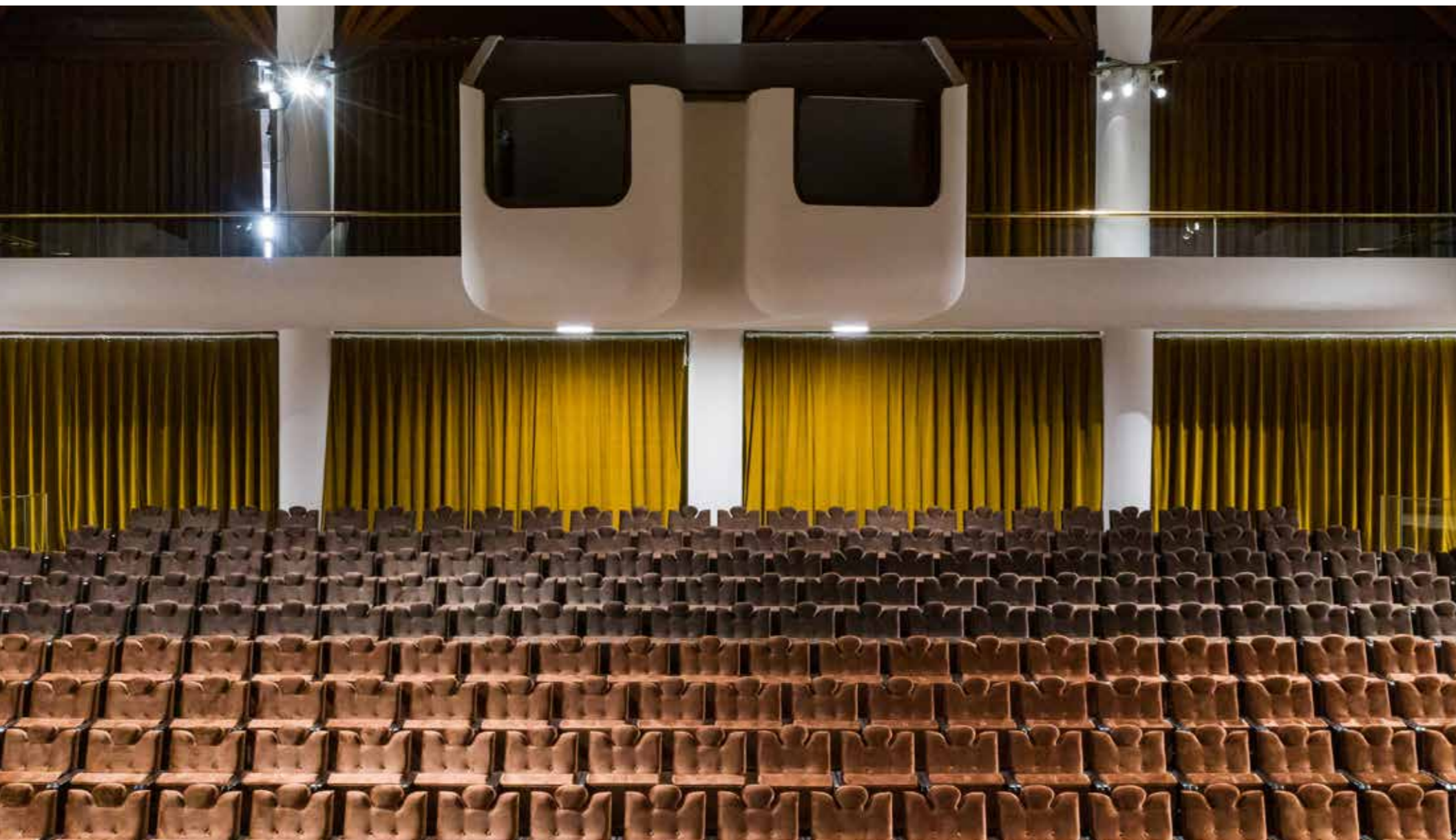

INTERJÚ MEZEI GÁBOR BELSŐÉPÍTÉSSZEL

Harmath-Gyetvay Enikő

A Makovecz-kormányhatározat keretében felújított épületek kapcsán Mezei Gábor belsőépítész, bútortervezővel beszélgettünk Makovecz Imrével közös munkáiról, többek között a sárospataki Művelődés Házáról.

› De gondolom, volt valamilyen szellemi rokonság, ami a további közös munkák során összehozta önöket?

Semmiféle szellemi rokonság nem volt. Én az Iparművészeti Főiskolát végeztem, ami akkor egy meglehetősen bauhausista szemléletű társaság volt. Amikor az ember előtt ilyen minták vannak, és ezt kell csinálni, ezt csinálja. Úgyhogy amikor aztán Makoveczcel elkezdtem dolgozni, ott volt az a történet, ami meg is jelent már többszörösen: kellett egy széket tervezni. Mutattam a tervet Makovecznek, és ő azt mondta: „Nem képezed, hogy ezt beteszed az én házamba.” Ez volt végül is a kezdet. Én meg mondtam neki, hogy ha ilyen jól tudja, mondja meg, hogy milyennek kell lennie egy székeknek. S akkor leültünk együtt, hárman, a Lajos is, és elkezdtünk rajzolni, hogy milyen lehet egy szék. Így megindult egy kísérletezés.

A Sárospatakra készült tervek még elég gyermetegek voltak. De aztán kezdtem ráérezni annak az ízére, amit ő csinál. Ahogy kialakult a munkakapcsolat, illetve a barátság is ezzel együtt, onnan kezdve már igyekeztünk úgy szervezni a dolgot, hogy ha jön valami munkája, akkor azt én csináljam. Tóth Lajos fantasztikus figura volt, karakterében, jellemében abszolút kifogástalan fiú. Tehát ilyen irigység, hogy kié legyen a munka, soha nem volt. Nagyon jóban voltunk.

› Hogyan zajlottak a közös tervezések? Volt-e egyáltalán közös tervezés? Mikor kapcsolódott be egy-egy feladatba?

Soha nem időben. Mindig próbálkoztam, de reménytelennek bizonyult. Mondtam Imrének, hogy amikor vázlatszinten van egy épület, akkor szeretném megkapni a terveket. És mondta, hogy persze, jó. Aztán mindig kész kiviteli tervet kaptam. Egy idő után kiderült, hogy ez így van, és kész. Már nem tudom, melyik munka volt,

művelődési házat tervezett valahova. Megkaptam a kiviteli tervet, elkezdtem nézegetni, és mentem hozzá, hogy Imre, nincs ruhatár. Itt háromszáz ember bejön februárban, leveszik a kabátot, hova teszik? Ilyenkor ideges lett, és azt mondta, oldd meg. És akkor valamit kitaláltunk.

› Amikor kapott egy kész kiviteli tervet, szabad kezet kapott, vagy Makovecz Imre elmondta, mit tervezzen?

Egy idő után már nem mondott semmit. Kaptam tőle egy indíttatást, ami eldöntötte az egész további működésemet. A belsőépítészettel kész egészéknél tanították a főiskolán, amit csak egyféleképpen lehet csinálni. Azt tanultuk, hogy a képzőművészet és az iparművészet között van egy erős választóvonal. Imre pedig azt mondta, hogy ez butaság. Ugyanúgy kell tervezni, mint ahogy az ember fest. Egyfajta szabadsággal kell dolgozni, és nem minták alapján. Ez volt a lényeg. Onnan kezdve nem volt miről beszélni. Mert én a képzőművészetben eléggé otthon voltam, családi indíttatásból. Az apámnak a barátaai főleg festők voltak. Idősebbek voltak, mint én, de nem nagyon sokkal, és én is szoros kapcsolatban voltam velük. Emellett apám műgyűjtő volt, aztán ezt én is folytattam, tehát a képzőművészet mindig nagyon érdekelt.

› Úgy tudom, az édesanyja maga is képzőművész volt.

Egészen zseniális grafikus volt, a legjobb portrékarikaturisták egyike Magyarországon. Végül meglehetősen ismeretlenül tűnt el. Az ismertséget illetően nem voltak művészi ambíciói, de a hagyatéka jelentős.

› Makovecz Imrét szokás volt nem szeretni akkoriban, amikor együtt dolgoztak. Hogyhogy Sárospatakon mégis ennyi megbízást kapott?

EGYÜTTMŰKÖDÉS

Sárospataktól Felső-Krisztinavárosig

› Úgy számoltam, hogy Makovecz Imrével tizenhat közös munkájuk volt, ebből három korai Sárospatakon. Hogy indult ez az együttműködés?

Tulajdonképpen véletlenszerűen. A Szövegtervben volt egy belsőépítész csoport: két tervező, két szerkesztő. Az építészek elég sokan voltak. Az volt a metódus, hogy amikor jött egy munka, az kapta, aki éppen ráért. Tóth Lajos kollégámmal, aki egyben a főnököm is volt, úgy osztokodtunk, hogy ha bejött valami, az vállalta, akinek a határidői engedték. És amikor jött Imre egy tervével, akkor én kerültem sorra, teljesen véletlenül.

AN INTERVIEW WITH INTERIOR DESIGNER GÁBOR MEZEI

Gábor Mezei points to Imre Makovecz as the defining source of inspiration for his entire career in interior design. In college, he was taught that there is a strong dividing line between fine arts and applied arts. According to Makovecz, however, design and painting must be conceived as similar artistic activities in that freedom is more important than following rules. While working together, the goal was to make the interior elements fit the style of architecture as snugly as possible.

Két konkrétumra emlékszem. Az egyik a Borostyán étterem készítésének idejéből való. Amíg készült, nagyon komoly ellenérzések voltak, kvázi fúrták. Aztán amikor elkészült az étterem, volt egy ünnepélyes átadás. Egy hosszú asztalnál ültek a potentátok, és büszkén, hogy milyen gyönyörű ez az épület, kitüntetések adtak át egymásnak. Elképesztően bizarr volt. A művelődési házat pedig lényegében egyáltalán nem akarták megépíteni. Akkor történt, amit azóta is mint módszert nagyon jónak tartok, és ahol lehet, ezt ajánlom is: elment a Pozsgay Imréhez¹ Makovecz, hogy segítsen valamit az ügyben. A Pozsgay annyit csinált, hogy felhívta a sárospataki tanácselnököt, és megkérdezte, hogy áll az építkezés. Ezután nekiestek, és elkezdték építeni. Mindig ez volt: ellenzik, hepciáskodnak, fúrják, és amikor elkészül, akkor büszkén kihomorítanak. Elég ritka volt, hogy az első pillanattól kezdve komoly támogatás lett volna. Talán az egyetlen örvendetes kivétel Makó volt.

> A Művelődés Házát 1985-ben az 1983-as év tíz legjelentősebb épülete közé választotta az Építészek Nemzetközi Szövetsége. Volt ennek bármilyen hatása itthon?

Igazából nem. Makovecznek a presztízse úgy jött létre, hogy azt ő megcsinálta a munkáival, a szereplésével, a tekintélyével magának. Az, hogy a korabeli

neves építészek Makoveczet elismerték, nem jelentette azt, hogy szerették is. Ez nyilvánvaló, mert az ő gondolkodásmódjuk tökéletesen máslyen volt, mint az Imréé.

> Mindketten leginkább fával dolgoztak. Sokszor nehéz megállapítani, hogy meddig tart Makovecz Imre, és hol kezdődik Mezei Gábor. Mit tervezett például A Művelődés Házába?

Bútort, sokat. Soha nem belsőépítészként dolgoztam Makoveczcel, hanem bútortervezőként. Székek, szekrények, lámpák maximum. Ő megtervezte a házat kívül-belül, alul-fölül, és nekem ez így nagyon megfelelt. Nyilván nem volt mindegy, hogy a bútor milyen. Az volt a cél, hogy olyan berendezés kerüljön az épületbe, hogy azt lehessen gondolni, ugyanaz tervezte ezt is, azt is. Egy olyan munkánk volt, ahol különböző véleményeket hallottam arról, hogy mit terveztem én, és mit Imre: ez volt a farkasréti ravatalozó. Ott én nem terveztem mást, csak az üléseket a bordák között. De annyira passzolt az egészhez, hogy volt, aki azt hitte, hogy én terveztem az egészet, és fordítva. Azt nagyon sajnálom, hogy eredetileg volt két jelkép a ravatalozóban, egy kereszt és egy életfa. Az volt az elképzelés, hogy mivel ez nem egy templom, ha valaki katolikus temetést kap, akkor a keresztet teszik a koporsó mögé, ha világi temetést kap, akkor az életfát. És ezek eltűntek. Aztán elég döbbenetes volt számomra, hogy pár évvel ezelőtt fölhívott egy ember, és azt mondta, ő régiségkereskedő, és vett vidéken székeket, amikről az a benyomása, hogy én terveztem. Kíváncsi voltam, elmentem, és megnéztem. Kiderült, hogy tényleg én terveztem, és ezek a farkasréti temetőből kerültek ki, az oldalsó ravatalozóból, amit átalakítottak. Hogy innen hogyan kerültek vidékre, az rejtély.

> Szabó Marianne nemrég megjelent életműkötetében is szó esik arról, hogy több épületdíszítő textiljének ilyen módon vezetett nyoma. Önök Sárospatakon több Makovecz-épületen dolgoztak társművészeti alkotókként, de úgy tudom, hogy ezeken a munkákon kívül is alkottak együtt.

Fekete Györgyöt² még a főiskoláról ismertem, ők akkor diplomáztak, amikor én elsőéves voltam, de valahogy összebarkáztunk. Gyuri nagyon jó szervező-készségű ember volt. Egyszer azzal jött, hogy a Szövetség közzétett egy felhívást iparművészeknek, hogy alkossanak kiállítócsoportokat. Szerveztünk is egy csoportot, a Prizmát, aminek én voltam a vezetője, ennek volt a tagja Marianne is. Ez egyfelől arról szólt, hogy az iparművészet, mint olyan, megjelenjen, szerepeljen. Másrészt rengeteg művelődési ház volt Magyarországon, amiket meg kellett tölteni programokkal.

> Évek óta zajlanak Makovecz Imre épületeinek felújításai. Mennyire jellemző, hogy megkeresik a tervezők egy-egy munkával kapcsolatban?

Nem jellemző. A sárospataki művelődési háznál Sáros László³ jelentkezett, mert kellett tervezni egy új recepciót. Kiderült, hogy a főbejáratot nem annyira használják, inkább az egyik oldalsót, és szükség volt egy új ellenőrző pontra, így oda terveztem egy recepciót.

> A siófoki evangélikus templomba tervezett bútorokhoz a felújítás során hozzá sem kellett nyúlni, mert kifogástalan állapotban voltak. Ezeket Finnországban gyártották az ön tervei alapján. Mennyire volt jellemző, hogy az elkészített tervek ilyen szinten el kellett engedni a kivitelezésnél?

A siófoki bútort nagyon kiváló anyagból csinálták a finnek, az tartja magát. Volt, ahol teljesen el kellett engedni a kivitel, ahol művezetni kellett. De például a sevilai világiállásra egy valahonnan

Nyugatról hazajött vállalkozó üzemből gyártották a bútort, és én nagyon örültem, hogy egy komoly ember foglalkozik vele. Aztán kiderült, hogy az egy szélhámos volt. Más anyagból csinálták a bútort, mint amit terveztem. Mielőtt kész lett, már nagyon a végén, ott voltam megnézni, hogy áll a dolog, és akkor kiderült, hogy itt baj van, mert én vörösfenyőt írtam ki, és ők normál fenyőfából dolgoztak, ami nem alkalmas erre a célra. Az volt a szerencsém, hogy írtam egy levelet, úgyhogy amikor összedől a bútor Sevilában, és ebből úgy lett, akkor nem én voltam a felelős, hanem a kivitelező, aki egy feleannyiba kerülő anyagból csinálta meg a berendezést.

> Nagyon sokféle funkciójú épületbe tervezett bútort. Mi állt a legközelebb önhöz?

A templomok. Egyszer valaki jött hozzám, hogy tervezek neki egy széket. Én megkérdeztem, hogy ülésre lesz? Kicsit csodálkoztam az illető, mert azt hitte, hogy a szék ülésre szolgál. Nem feltétlenül. A templomban sem az a fontos, hogy a szék kényelmes legyen. Ott az egy jelkép. Lényegét tekintve Makovecznek is a templom volt az igazán neki való műfaj. Az utolsó templomába⁴, ami szerintem a főműve, is megterveztem az oltárt, a szentségtartót, az olvasóállványt, az üléseket, a székeket, de azt már nem fogom megérni, amikor elkészül – ha valaki valaha fel fogja építeni.

> Szó esett arról, hogy nem igazán kapott instrukciókat Makovecz Imrétől egy-egy tervnél a berendezésre vonatkozóan. Ám ezzel a templommal kapcsolatban született egy írása, melyben mintegy kinyilatkoztatásként szerepel a következő mondat: „A berendezést Mezei Gábor tervezte (fából, kőből és egyes helyeken aranyfüsttel borítva)”.⁵ Ezek szerint itt mégis volt közös tervezés?

Én erről nem tudtam. Itt is csak akkor kapcsolódtam be a tervezésbe, amikor már a feldolgozás zajlott, amit Nagy Ervin⁶ csinált. De az oltár, amit terveztem, az első változatában kőből van. Aztán kiderült számomra, hogy a templomnak üvegpadlója van. Na most, üvegpadlóra tenni kőből egy oltárt, örülség lenne. Végül fából terveztem meg, és amiatt, hogy üvegből van a padló, ez egészen légiés akar lenni, ami egy oltárnál nem feltétlenül logikus. De azt gondolom, fontos, hogy minél kevesebbet takarjon az üvegpadlóból, sőt magába az oltárba is terveztem két üvegbetétet, hogy még inkább érvényesüljön az átlátás. Nagyon sok bútor, a mellékoltárok nincsenek még megtervezve, mivel ez egy olyan munka, aminek nincs igazán határideje. Azoknak a legszükségesebb bútoroknak, amik kellenek egy templom működéséhez, a tervei ott vannak Ervinnél. Ha ma kiderülne, hogy holnap elkezdik építeni a templomot, akkor is lenne idő még minden egyebet megtervezni, mert mire ez a templom felépül,

mi már nem leszünk itt. Ezért nagyon fontos, hogy kész kiviteli tervek vannak, amikből holnap el lehet kezdeni építkezni, mert ha csak a vázlatok lennének meg, nem lenne ember, aki ezt összefogná, hogy megépüljön.

> Mennyire látott rá a feldolgozási folyamatra? Mekkora munka volt a kiviteli tervek elkészíteni?

Messze nem egy technikai feldolgozásról volt szó, nagyon komoly tervezői döntéseket kellett hozni. Gondolja meg: le van rajzolva egy torony, ami, mondjuk, hetven méter magas. Látjuk a vázlaton, hogy kellene kinéznie, de nem tudjuk, miből van: kőből, üvegből, fából, téglából? Persze, ha arról lett volna szó, hogy Imre még életben kap egy határidőt, hogy egy év múlva elkezdik építeni, belement volna a részletekbe. Az lett volna az ideális, ha van egy csapata, aki a kiviteli tervek dolgozik, ő pedig felügyeli a munkájukat – mint ahogy az a legtöbbször történt. De erről ebben az esetben sajnos lekéstünk.

> Mivel foglalkozik mostanában? Dolgozik még?

Sakkozom a számítógépen, internetes ellenfelekkel. És festek, elég sokat. Az egy abszolút jó elfoglaltság. És most úgy döntöttem, hogy a következő Iparművészeti Szalonra tervezek egy karosszéket, amit megcsináltatok, ha sikerül. Örülnék neki, mert szeretem a székeket.

¹ Pozsgay Imre ebben az időben kulturális miniszter.

² Fekete György (1932-2020), Munkácsy Mihály- és Kossuth-díjas belsőépítész, a Nemzet Művésze, az MMA elnöke volt.

³ Sáros László György DLA, Ybl-díjas építész, a sárospataki Művelődés Háza felújításának tervezője.

⁴ Felső-krisztinavárosi templom, Budapest.

⁵ Makovecz Imre. *Tervek, épületek, írások 2002–2011*. Szerk.: Götz Eszter. epl Kiadó, Budapest, 2015. 63.o.

⁶ Nagy Ervin, Kossuth-díjas építész, a Nemzet Művésze.